

samo to, kar je staro; oni ne razumejo, da starost je slabost. Tacih svarilnih ostankov stare dobe ni moč spremeniti.

Stari čas pa ni bil neugoden samo narodni prostosti, ampak posebno tudi političnemu moštvu in značajni stanovitosti. Vse javno in narodno življenje se je ravnalo po postavah, ki so va-nj od zunaj bile devane: zadostil je vsak svojim državljanskim dolžnostim, ako je le ustrezal tem unanjim postavam po unanosti. Ali si bil zadovoljen ali ne, bilo je vse eno, da si le molčal ko zid; če je tvoje delovanje bilo pravilno, nihče ni prašal za tvoje prosto mnenje. Tako so se ljudje navadili vse za dobro imeti, kar je bilo ravno v šegi. Dokaj moč podedovali smo iz stare dôbe, ki imajo v vseh okoliščinah zadovoljnost na licih in méd v ustih; njih vodilo pa je — breznačajnost. Dokaj imamo vremenskih domorodcev, ki domorodstvo oblačijo in slajijo, kakor nedeljsko suknjo, ki v Ljubljani pojó: „Naprej zastava Slave“, komaj pa pridejo v Celovec, glasno pritrkavajo: „Wo ist des Deutschen Vaterland“, v Gorici pa so, ako je treba, tudi „italianissimi.“

Množica, od ktere narod nima pričakovati nič koristi nič časti, je velika. Majhen národ smo, pa sila veliko imamo zgubljenih sinov. To je naša národna dedšina po umrli dôbi in njeni kratkogledni enostranski omiki, da je večina omikancev v narodu postala ptuja svojemu narodu, da mnogi celó zaničujejo lastni narod in nasprotvajo njegovemu pravičnemu napredku.

Kako malo proti tej množici je število tistih domorodcev, ki so že v pretekli dôbi imeli ljubezen do naroda, ki so varovali narod, da ni zaspal v smrtnem spanji!

Rešen je po njih narod iz nevarnosti in spanja preteklega časa, kaka pa je sedanost naša?

(Konec prihodnjič.)

Mrvica iz slovenskega besedoslovja.

Je li res, kakor trdi gospod Gršak, za „Nationalökonom“, „Nationalökonomie“ primerna beseda: „narodar“, „narodarstvo“? Ne kaže. Narodar bi bil, kdor narode dela, kakor nekteri cesarja Napoleona krivé, ali kdor jih ve iznajti, kjer jih ni bilo, kakor so Poljaci podtikali r. grofu Stadionu, da je iznašel Rusine, ali pa k večemu bi „narodar“ pomenilo to, kar „narodopisec“, Ethnograph, ker se namreč narodopisec pečá z narodi. Gosp. Gršak ima pred očmi, kakor sam pravi, besedo: „gospodar.“ Ali „gospodar“ in „gospod“ (dominus, v občnem in tudi pravniškem pomenu) je eno, in v notranjem bistvu besede: „gospodar“ ne najdeš pomena: der Wirth. Pa primimo toraj ali prav za prav držimo se dalje tudi tû besede, ktero rabijo Hrvatje in Srbi, in recimo za: „Nationalökonom“: pisavec, učitelj národnega gospodarstva, za „Nationalökonomie“ pa: národno gospodarstvo.“ Sploh mislim, da ne bi smeli kovati preveč novink (tako je sklenila tudi učena komisija, ki ravno sedaj v Zagrebu, če Bog dá tudi nam na hvalo in korist, izdeluje terminologijo za više šole) in da ne bi smeli brez velike potrebe zahajati zlasti od naših južnih bratov. Spominjam se lepe misli, ki jo je bil praški „Narod“ v nekem svojem listu razodel, da naj se vsak izobraženi Slovan nauči vse slovanske narečja toliko, da bo razumel vsako učeno knjigo v katerem bodi slovanskem jeziku pisano. Tako bi se izplačalo pisanje tudi tacih knjig, ki po navadi prizadevajo mnogo truda in stroške moč posamnih narodičev presegajoče, in bi take knjige prihajale na dobro vsemu slovanstvu. Tudi jez mislim, da bi to omikanemu Slovanu bilo lahko, gotovo pa je, da se tako občenje in vzajemno podpiranje slovstva dá izpeljati z velikim do-

bičkom med Slovenci in narodom hrvaško-srbskim. Zato ne odstopajmo od njihove terminologije!

Toda ne samo gledé na učeno terminologijo, marveč sploh, tako sodim jez, imeli bi v rečeh, kjer se mrtva staroslovenščina (ali starobolgarščina?) loči po večem od naše nove in od hrvaščine ali srbščine, potegniti z večino živih, in zato moram brez pomislika pristopiti temu, kar je poslednji „Glasnik“ izgovoril o novih Cegnarjevih besedah v „Valenšt. ostr.“: „sedanjest“, „prihodnjest“, „izkranjest.“ Kdo bi zlasti v besedi: „izkranjest“ (zakaj že ne: iskranjest?) na prvi pogled spoznal Slovenko? Raje bi rekel, da je posneta s kacega starinskega spomenika ali runopisa! Jez mislim, da pritiklina: ost in pa est ni ena in ista (prim. bolest); dalje nam ženska sklanjava (zadnja volja, zadnjo voljo) kaže, da j nima povsod take moči, in če komu slovniška vest ne dopušča pisati: „sedanjost“, „prihodnjost“, „skrajnjost“, naj piše: sedajnost ali celó po hrv. sadašnost, prihodnost (tû tudi staroslovenščina nima j), skrajnost (kakor tudi Vuk ima: skrajni in pa skrajnji). Še primeri Vukove besede: Gornjozemac, donjozemac, donjoselac, mrežotina in več tacih.

Kdor pa to reč bolj razume, naj jo nam razjasni.

M.

Junakova prošnja. *)

Zapisal A. D.

V ovoj črnoj gori
Žarki ogenj gori.

Mimo njega jaše
Trideset junakov,

Trideset junakov
Na izbor soldatov.

Jeden je med njimi
Grozovitno ranjen.

Za Boga! vas prosim
Draga bratjo moja!

Ne puščajte mene
V ovoj črnoj gori,

Nego me peljajte
V ono ravno polje.

Jamo mi kopajte
Pri svetem Ivanu,

Na puško globoko
Na sabljo široko.

Noter pogrnite
Mojo kabanico,

Noter položite
Moje grešno telo.

V eni mi pustite
Mojo desno roko.

Va-njo mi denite
Kito rožmarina.

Za-njo mi privežite
Mojga konjča vranca.

Nek me konjič žali
Kad me draga neče.

Draga bi žalvala
Kad bi ona znala,

Da sem se oženil
U to črno zemljo.

Bratec, ja te prosim
Kada pojdeš mimo,

Najavi se dragoj,
Pak joj pripovedaj:

Da je moja žena
Letá črna zemlja;

Moji svatje bili
So ti drobni črvi;

Moji godci bili
Leti drobni ptiči.

I še to vas prosim
Draga bratjo moja!

Zdenec mi kopajte
Pri grobu mojem;

Kdor bo išel žeden
Neka se napije.

Klopi mi delajte
Pri grobu mojem,

Kdor bo išel truden
Neka se počine.

Rože mi sadite
Pri grobu mojem,

Kdor bo išel gizdav
Nek si rožo vtrga.

*) Tako se ta pesem v Črnomlji popeva. Napev je še dosti lep. — Naj pri tej priliki omenim silne potrebe novega izdanja slov. narodnih pesem, kajti Koritkove „Pesmi slovenskega naroda“ so se že davno preživele. Med njimi je vse polno čisto praznih, ki niso ne piškovega oreha vredne; druge so prekosmate in nepristojne; tretje so sicer lepe, ali večidel nepopolne, nepravilne (tako na pr. stoji ravno v pričujoči pesmi: gibanica = Kuchen mesto kabanica = plašč), in tako pokvarjene, da so komaj senca od pravih narodnih, ki so se poslednje leta na svetlo spravile in ki se po raznih časopisih in knjigah

Dopisi.

Iz Zagreba 21. okt. — V 42. listu „Novic“ od 19. oktobra l. l. najdel sem pod spisom „Tri dni v Zagrebu“ od Dr. Ž. te-le vrstice: „Mnogo me poprašuje o našem slovstvu, o naših narodnjacih, in „zašto nisu došli Slovenci na izložbo? To zadnje prašanje je tudi še več družih Hrvatov stavilo; vsem sem odgovoril, da je tega edino le „Kolo“ krivo bilo, ker je presamooblastno ravnalo, da so preklicali nazadnje celó vse njegove naredbe. En del Kolovega programa bila je tudi maša v novi kapeli v Maksimiru in — ona kapela še blagoslovljena ni bila takrat! In tako bi mogel še drugih zadržkov po društvu „Kolo“ napravljenih naštetiti, pa naj bo to zadosti.“ — Nisem nakanil spuščati se v prašanja in pretresanje, kdo da je kriv, in kaj je vzrok, da ni bilo prišlo bratov Slovencev na izložbo v Zagreb v večem broji; mar mi je le povedati gosp. Dr. Ž-u, da je pevsko društvo „Kolo“ neprevdarjeno okriviti. Nič lažjega na svetu nego to. Gosp. Dr. Ž. naj se potruži dobiti od pevskega društva ljubljanske čitavnice pismo od 31. srpnja, ki mu ga je hrvatsko pevsko društvo „Kolo“ poslalo. Pazljivo naj ga g. Ž. prebere, pa se bo prepričal, da je „Kolo“ pri vseh nepovoljnih okolnostih vendar mogočni glas bratinske ljubezni poslušavši drage Slovence nagovarjalo, da naj pridejo, in jim je obečalo, da bodo člani „Kola“ za to skrbeli, da jim čas njihovega bavljenja v Zagrebu ugodno preteče. Gledé maše v novi kapeli v Maksimiru, pri kateri je imelo peti „Kolo“, nemore se krivnja zvrčati na to društvo, ker kapela še takrat posvečena ni bila. Vès svet je tukaj govoril, da se ima kapela pred otvorenjem izložbe posvetiti. Da se je to posvečenje na kasnejši čas odložilo, gotovo ne bo nikdo zavoljo tega „Kolo“ na odgovor zval. Nikarmo nikomur krivo!

Eden član „Kola“, kateri resnico ljubi.

V Mariboru 22. okt. Gl-z-r. — Še več o hasku govoriti, ki ga Slovincem donaša znanje ilirskega, srbskega, českega in drugih slovanskih jezikov, bilo bi vodo v Savo nositi. Saj vsak vé, da moremo zadeve narodne le takrat prav soditi, ako jezik naroda razumemo, po katerem nam razodeva svoje slovstvo, mišljenje in duševno življenje. Ni tedaj čuda, da se mariborski dijaki slovenskega rodú zeló radujejo, da so dobili priložnost, se češčine učiti, ki ima toliko bogato in za vse Slovane zanimivo slovstvo. Oglasilo se je 46 dijakov, — res lepo število, katero dovolj jasno govori, da dostojno cenijo vrednost českega jezika. Razlagal ga bo gosp. prof. Konvalina, rojen Čeh, dve uri na teden. S tem dovoljenjem, ki zadostuje le pravičnim željam šolske mladine, si je ravnatelj Lang prikupil srca vseh ukaželjnih dijakov, in lep izgled dal

raztresene nahajajo. Razun tega, Bog vé, koliko jih je še med narodom skritih, nam neznanih, ki nam bodo za vselej izgubljene, ako jih kak slovansk Vuk Štefanovič ne poišče in na svetlo ne spravi. Bože daj, da bi se to kaj skoro zgodilo! Da bi se spečati ne mogle, ni se bati, ker vse jih bi hotlo imeti, posebno ako bi se najlepšim tudi napevi pridjali bodi si stari, narodni ali novi v narodnem duhu skovani. Kaj bi na priliko veljale pesmi od mlade Brede, od Pegama in Lamberga itd., ako bi se popevale. Zdaj pa so, dasiravno narodne, narodu večidel neznane in v zemljo zakopanemu zakladu podobne. Res je lepo in veselo, da nam je novi čas toliko krasnih domorodnih pesem prinesel; lepo in veselo je, da so te pesmice večidel pri gosposkih mizah zložene, kjer so se nekđaj domačih glasov sramovali; ali gospôda naša, ako hoče poravnati, kar je ona zakrivila, morala bi tudi skrbeti, da bi narodno blago, ki je od gosposkih sukenj prezirano in zaničevano dozđaj konec jemalo, iznova se oživilo, povsod razširilo in tako sopet občnarodno postalo. Morda bi to k utrjenji narodnosti naše še več pripomoglo, ko slovanske pri gosposkih mizah skovane pesmi. To pa ni mogoče brez novega izdanja narodnih pesem naših z napevi vred. Toraj na svetlo ž njimi! Pis.

drugim ravnateljem gimnazijskih šol na slovanski zemlji, kateri se slovanskih jezikov bojé, kakor da bi ne bili jeziki avstrijskih narodov! Naj bi jih razsvetlil sveti Duh!

Maribor 23. okt. (Iz čitavnice.) Naša čitavnica bode letos v zimskem tečaju napravljala besede in veselice, kolikor mogoče, vsako drugo nedeljo. Prva beseda bode dne 30. oktobra ob 6. uri zvečer. Prihodnje besede in veselice se vsem častitim udom naznanijo, kakor lani po posebnih natisnjenih listkih. Ob enem se pozivlje na večer 30. oktobra glavna skupščina, kateri gospod blagajnik med besedo položi račun preteklega pol leta. Odbor.

Od sv. Ahaca na Štaj. 6. okt. * V četrtek, 29. septembra, smo imeli tukaj volitev srenjskega župana. Ker je k volitvi srenjskih odbornikov namesti 219 volivcev jih komaj 23 prišlo, je v odbor polovico taeih mož prišlo, kateri sicer v občini zemljišča imajo, pa ne stanujejo tukaj; imenujejo jih „ausländerje“. Tedaj ste bile pri volitvi župana dve stranki; domača stranka je volila prejšnjega župana; al ni zmôgla, ker ji je zmanjkalo enega glasú, s katerim samim je zmagal novoizvoljeni župan. Čeravno je sicer pošten mož, bi Ahačani vendar radi prejšnjega župana imeli, in zato zdaj kričijo; al prepozno je: volitev je pri kraji. Nauk iz vsega tega naj si posname vseh tistih 196, ki bi bili imeli k volitvi odbornikov priti, pa so morebiti domá za pečjo ležali. Stokrat so nam „Novice“ že pridigovale, da vsaka volitev je važna reč, in vsacega volivca sveta dolžnost, da pride volit, če ne, naj se raje izbrišati dá iz števila volivcev. Kdor tedaj k volitvi ne pride, naj se nikar ne huduje, ako se volitev ne dovrši po njegovi volji. Skèsan naj molči, v pratiko pa naj si zapiše to-le pravilo (regelco): „Kadar pride dan volitve, zapusti plug in brano, pa idi volit!“

Iz Goriškega — naznanja „Umni Gospodar“ sledeče novice: Gosp. baron Babo ni prišel 21. sept. v Ajdovščino; ni imel časa muditi se. Škoda! — Veliko si prizadevajo zdaj naši Goričanje, da bi dobili železnico iz Belaka čez ali skoz Predél in doli poleg Soče v Gorico. Izmerjena je ta črta (linija) že davno, kakor tudi una skoz Potablo (Pontêbo) na Videm. Pokazalo se je pa, da bi bila una veliko krajši in cenejši, kakor naša, da se menda tudi iz strategičnih (vojskih) ozirov bolj priporoča, in da ima torej več prijatelov in botrov. Nam in Tržačanom gré zdaj za to, da dokažemo, da se dá ob Soči tudi še druga, krajša črta najti, ki bi manj stroškov prizadela in ne bila poškodovanju podvržena, kakor pontabelska. Vès unet za ta projekt in vedno po konci je zlasti predsednik naše kupčijske zbornice, vitez Hektor Ritter. 22. in 23. septembra in pozneje večkrat se je pa tudi deželni odbor po dogovoru s kupčijsko zbornico in menda tudi s Trstom te zadeve resno poprijel. Sklenil je (odbor) poslati vnovič enega inženirja (Semrada), da našo črto prehodi in pové, kaj in kako. Spomladi ima menda posebna komisija to reč razsoditi. — V Monfalkonu je bila ponoči od 25.—26. sept. cesarska (okrajna) kasa okradena; zmanjkalo je 14 tavžent in štiri sto goldinarjev. — Ponoči od 9.—10. okt., ko je že vse spalo, je pridrló 9 roparjev v samotno krčmo (oštarijo) Val. Vuga-ta pod Št. Ferjanom na cesti. Nekteri so bili ošemljeni, nekteri ne, oboroženi pa vsi, z noži, pištolami ali puškami. Najpopred napadejo gospodarja, potolčejo ga enmalo in zvežejo, na to se lotijo gospodinje in jo, ker je kričala, dobro otolčejo in z nožem in puško užugajo. Pobrli so potem 250 gold. v bankovcih, 7 napoleonov, mnogo zlatnine in perila, in skor vse, kar se je dalo odnesti. Ali vlovili so se v skopec, ki so si ga nehoté sami nastavili. Zamenjal je bil namreč eden tolovajev svoj klobuk